

El cercle viciós de l'endeutament

El passat agost, l'FMI anunciava un crèdit de 30.000 milions de dòlars per intentar reflotar l'economia brasilera. Des de feia mesos, el real patia fortes devaluacions i els inversors havien iniciat la retirada. El nerviosisme electoral hi ha influït, però això no treu que el Brasil hagi vist créixer de manera exponencial el seu endeutament i que depengui molt de capitals estrangers per a pagar les factures.

Aquest estiu passat van saltar les alarmes. Els rumors de crisi s'estenien: el Brasil podia tenir problemes per pagar el seu deute extern, i els inversors, espantats, havien iniciat la retirada. Els mercats estaven nerviosos i la moneda brasilera, el real, es devaluava dia rere dia enfront del dòlar. A principi d'agost, el real ja havia perdut un 42% del valor que tenia a l'inici d'any. I el Fons Monetari Internacional (FMI) decidia intervenir i anunciava un crèdit per al Brasil de 30.000 milions de dòlars, el 80% del qual estarà disponible l'any que ve.

Els inversors han perdut la confiança en el mercat brasiler, diuen els experts, i prefereixen recuperar els diners invertits. Una decisió que no seria tan greu si no fos perquè el Brasil depèn, en gran part, d'aquests capitals estrangers per finançar un endeutament públic, intern i extern, que ja supera el 58% de la riquesa del país. I tot això amanit per la incertesa pròpia d'un procés electoral, que podria donar aquest mes d'octubre la victòria al candidat d'esquerra Luiz Inácio da Silva, Lula, enfront del candidat oficialista, José Serra. Els inversors temen que, si el guanyador és un dels candidats de l'esquerra, el nou president brasiler modifiqui les polítiques econòmiques actuals i no pugui garantir el retorn de l'elevat endeutament públic. Ara bé, l'efecte Lula no és l'únic que cal tenir en compte.

El candidat del Partit dels Treballadors ja s'ha cansat de repetir que, si arriba a la presidència, no només no tirarà enre el procés de privatitzacions engegades per anteriors governs –i de les quals s'han beneficiat moltes empreses de l'estat espanyol (Telefónica, Endesa,

Repsol, BBVA...),–, sinó que, igual com els altres candidats, s'ha mostrat disposat a tenir l'acord de l'FMI com a referent futur de les seves polítiques econòmiques.

Llavors, què està passant? Segons Renato Marqués, cònsol general del Brasil a Barcelona, el que succeeix al Brasil és fruit de la inestabilitat del sistema financer internacional, que actua sobre la base d'inversions de naturalesa especulativa, "i aquests senyors volen guanys ràpids. Analitzen les expectatives dels països sota un prisma de rendibilitat a molt curt termini, mentre que els governants han d'actuar d'acord amb programes de més llarg termini". Tots els candidats a la presidència s'han compromès a l'estabilitat fiscal, recorda Marqués; "si per sobre d'això hi ha capitals especulatiu que entren i surten, potser en el futur seran regulats, però el que està clar és que les economies dels països no poden estar subjectes a l'humor d'aquests capitals."

El Brasil és, després de la Xina, la major destinació mundial per a capitals estrangers entre les economies emergents. L'economia brasilera és prou potent perquè la banca internacional i els grans fons d'inversió s'hagin interessat a participar del seu deute, en el mercat de bons públics. Però, tal com assenyalava no fa gaire temps el candidat a la presidència, Luiz Inácio da Silva, "si una economia està fràgil i depèn del capital extern per pagar els seus comptes, el capital té molta força. En canvi, si l'economia estigués creixent i enfortint-se, si recuperés la seva capacitat productiva, el mercat especulatiu perdria força".

Certament, el Brasil té una gran capacitat productiva i un mercat intern for-

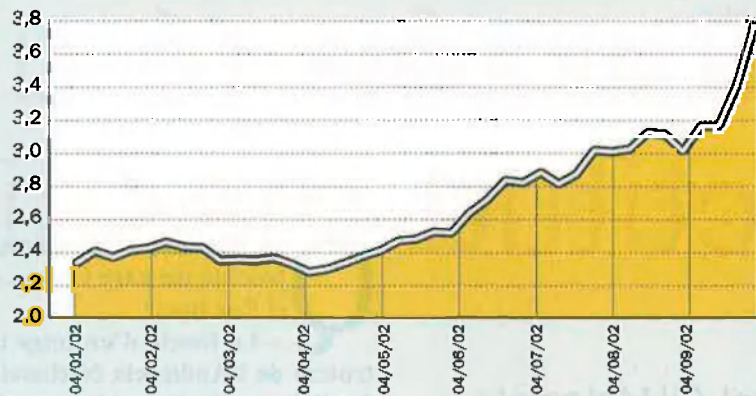
mat per 171 milions d'habitants. És una de les economies llatinoamericanes amb un component industrial més elevat i, fins i tot, amb capacitat de desenvolupar sectors de tecnologia capdavantera. Els brasilers fabriquen avions i computadores. És un país amb una capacitat d'avanç considerable, assenyala Francesc Bayo, expert en Amèrica Llatina del Centre de Relacions Internacionals i Cooperació Internacional (CIDOB), però arrossega algunes deficiències estructurals molt greus, i especialment una: la distribució d'aquesta riquesa és territorialment molt descompensada. "Tres estats sobre un total de setze (Sao Paulo, Rio de Janeiro i Minas Gerais) acaparen pràcticament la meitat del PIB del país. La concentració industrial és bàsicament a Sao Paulo i Rio de Janeiro. I pel que fa a la població, el Brasil és el país de l'Amèrica Llatina amb majors desigualtats socials."

L'1% de la població brasilera concentra el 14% de la renda del país, mentre que el 50% de la població amb menors ingressos, els considerats pobres, només tenen accés al 13% de la renda. La tendència a la concentració de la renda es va accentuar en l'etapa del miracle econòmic i es va mantenir en la resta dels anys setanta. El Pla real, vigent en la dècada dels noranta, va permetre acabar amb les fortes etapes d'alta inflació del país (2.950% el 1993) i va aconseguir també reduir la pobresa des del 45% de la població al 34% actual. "S'ha treballat força en la redistribució de la renda—assenyala Bayo—, però el punt de partida estava bastant degradat, i a més cal tenir en compte que tots els governs que ha tingut el Brasil en els últims vint anys han estat objecte d'un fort suport i control de la dreta econòmica del país. Han estat governs molt hipotecats per la necessitat de suports."

Precisament, davant l'expectativa de vots que les enquestes electorals donen a Lula, ja hi ha hagut sectors de l'empresariat que han decidit apostar per ell. Segons Bayo, aquests "no li entregaran el suport gratuïtament, sinó que li demanaran pactes i mantenir una sèrie de pràctiques de política econòmica, que ja ha engegat Cardoso". Aquestes classes dirigents també han estat les que han

La moneda al Brasil es desploma

Valor del real brasiler enfront del dòlar des de principis de 2002

Font: Borse de Bèrrolone / Gràfic: V. PRIETO

Només l'1% de la població brasilera concentra el 14% de la renda del país

evitat fins al moment que l'estat duigués a terme un veritable repartiment de terres a la població, trencant amb els grans latifundis de les classes poderoses.

Problemes estructurals, tots, que topen actualment amb una població cansada de patir els efectes de les polítiques neoliberals d'organismes internacionals, com l'FMI, que normalment porten implícites retallades socials fortes, i dels Estats Units. La crispació és tan gran que fa escassament deu dies prop de 10 milions de brasilers es van pronunciar contraris al fet que el Govern del Brasil firmés el Tractat de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA), durant un referèndum no oficial organitzat per més de 60 entitats de la societat civil. El Tractat, que s'ha gestat a poc a poc sota l'auspici inicial del govern de George Bush pare l'any 1990, implica segons aquestes entitats "convertir definitivament els pobles llatinoamericans en proveïdors de mà d'obra barata i de matèries primeres, la qual cosa consolida la política neocolonial nord-americana".

El Brasil no és l'Argentina. I en això coincideixen els experts. Els brasilers no s'han entestat a mantenir una paritat artificial entre la seva moneda i el dòlar, com sí van fer els argentins. A més a

més, la balança comercial brasilera espera aconseguir un superàvit de 7.000 milions de dòlars al final d'any. I el superàvit primari (sense comptar interessos del deute) s'acosta al 4% del PIB, per sobre dels requisits acordats amb l'FMI (3,75%) en l'últim crèdit. Les autoritats brasileres, a més, han rebut el suport dels bancs internacionals, que s'han compromès a reprendre els crèdits a l'exportació, i de grans companyies estrangeres presents al país, que han decidit mantenir les seves inversions.

També cal tenir en compte, però, que les inversions estrangeres al país es reduiran aquest any en un 8,3%, segons el Banc Central, i que el creixement del PIB, aquest 2002, difícilment superarà l'1,4%, mentre que el creixement òptim en economia fortament endeutada està més enllà del 3%. Rebre inversió estrangera és vital per a un país com el Brasil, però també ho és fer créixer la seva economia productiva i consolidar el comerç exterior per poder pagar el deute. Per aconseguir-ho, haurà de fer front a les restriccions que tant els Estats Units com la Unió Europea, els seus principals clients, mantenen encara a la importació de determinats productes.

Bàrbara Amorós